

ԵՐԱՆԱՇՆՈՐԸ Ս. Տ. ԳԷՈՐԳ Զ. ՀԱՅՐԱՊԵՏ

(ԿԵՆՍԱԿՐԱՆԱՆ ԳԻՆԵՐ)

Մերի նմումով կ'արձանագրենք հոս Ամենայն Հայոց Հայրապետին, Ն. Ս. Ս. Տ. Տ. Գեորգ Զ. կարողիկոսին մահուան գոյժը: Խորունկ սրտով քննադատելով մեր կրթական համակարգի մեր Արքունիքում՝ որոնք առանց Արքունիքի կրթական թափուր են քրուակմի Առաքելական Ս. Արքուր, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետական Ս. Արքուր եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան Արքուր, որոնց վասակաւոր Արքունիքները ընտրելագոյն առաջնորդներն էին ազգին ու եկեղեցիին մանաւանդ ճակատագրաւ այս օրերուն:

Մեծ է կորուստը զոր ունեցաւ Հայոց Առաքելական եկեղեցին յանձնաւ Երանանորհ Ս. Տ. Գեորգ Զ. կարողիկոսին. վասնզի աւելի ոչ միայն մեր պատմութեան նակատագրական մեկ դարձակէսին իմաստուն առաջնորդը եւ հովուապետը եղաւ, միասնականութեան խնայեանը, այլեւ իր կեանքի մասաւ շրջանէն իսկ յայնաբերեց կազմակերպչական ոգի, եւ տալար եկեղեցականի առաքինութիւններ:

Հանգուցեալ Հայրապետը ծնած է 1869 Դեկտ. 2ին, Նախիջեւան: Բարեկեցիկ ընտանիքի մը զաւակ՝ նախակրթութիւնը աւարտելէ ետք ծննդավայրին քեմական վարժարանին մէջ, զրկուած է Ս. Էջմիածին, Գեորգեան նեմարանը իբրեւ ընդունակ աշակերտ, յորմենեւ հետեւած է Գեորգ Զեռեկեանի կեանքի ուղեղիդ: Թէ ծննդավայրին եւ քէ Էջմիածնի մէջ պատանի ուսանողը տղորուած է հայրենասիրական եւ ժողովրդանուէր գործունէութեան զգացումներով: Ազգին եւ Մայրենի եկեղեցիին նուիրուելու սկզբունքը, գաղափարապաշտ երեսասարդի իր երազն ու իտեալը դարձնելով:

1889ին աւարտելով նեմարանական դասընթացը, կը նուիրուի ուսուցչական ասպարեզին, միաժամանակ ղեկավարելով Ս.

Էջմիածնի դպրաց դասը եւ զխաւորելով երաժշտական ուսուցումը: Ձեռնադրուելով սարկաւազ, Գեորգին Յովսէփեանի եւ ուրիշ արժեքաւոր ընկերներու հետ իբրեւ ընդունակ եւ ուշիմ աշակերտ կը զրկուի արեսասանման ուսումը կատարելագործելու: Աստուածաբանական եւ իմաստասիրական գիտութեանց մէջ վկայուելէ ետք կ'ընդունուի Լայցիկի երաժշտական ~~սեփական~~ը:

ԵՐԱՆԱՇՆՈՐԸ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ

1895էն մինչեւ 1913 պաշտօնավարելով Նախիջեւանի մէջ իբրեւ ուսուցիչ եւ հոսկ ապա իբրեւ վարժարանի ներքին տնօրէն, Գեորգ Ն. կարողիկոսէն կը կանչուի Էջմիածին՝ ստանալու համար վարդապետական ձեռնադրութիւն: Ապա իբրեւ վարդապետ կ'ուղեւորի իր ծննդավայրը, նշանակուած ըլլալով Առաջնորդական Փոխանորդ: Իր պաշտօնավարութեան ընթացքին զգալի բարձրացում մը տեղի ունեցած է ժողովուրդի կրօնական եւ աշակերտութեան կրթական

գործերուն վրայ: Եւեք տարի ետք հրաւիրուելով Մայր Աթոռ, կ'ընտրուի Սինդիկատի անդամ:

1916ին Բաղաճախական դժբախտ դեպքերու բերումով Էշմիածնի շրջակայքը լեցուն եր հայրենագուրկ եւ ընչազուրկ գաղթականներով: Գեորգ վարդապետի ուշադրութիւնը կը կեդրոնանայ որքանաւաճող եւ գաղթականները կերակրելու ինչպէս նաեւ պատրաստելու ծանր աշխատանքին: Գուրգուրայից եւ հայրական խնամքով կը հասնի բոլորին օգնութեան, որքին եւ այրիին արցունքը սրբելու, միսիրարելու եւ կերակրելու շատ անգամ իր հանգիստէն զոհնելով: Դժբախտ այս օրերուն է որ յայնապէս երեսն կու այս անոր կազմակերպչական ոգին եւ աշխատանքի կորովը, երբ իր նախաձեռնութեամբ կը բացուին որբանոցներ, որբախնամ հաստատութիւններ եւ զանոնք սնելու անհրաժեշտ նիւթական հասոյքներ: Նախաձեռնի ջանասիրութեամբ կը վարեալազան գործեր մինչեւ իր ուժերուն սպառումը:

1917ին ի վարձատրութիւն իր անձնուէր գործունէութեան, Գեորգ Ն. կարողիկոսէն կը ձեռնադրուի Եպիսկոպոս, նշանակուելով Լուսարարապետ Էշմիածնի Մայր Տաճարին: 1921ին իբրեւ կարողիկոսական լիազօր ներկայացուցիչ կը մեկնի Թիֆլիս, եկեղեցական գործեր կարգադրելու:

1922 ին կ'ընտրուի Վրաստանի Առաջնորդ: 1927ին դարձեալ Էշմիածնի՝ ընտրուելով Գերագոյն Խորհուրդի անդամ: 1938 Ապրիլին, Ներսիսյան Եպիսկոպոս Ս. Տ. Խորեն Ա. Մուրասբեգեան կարողիկոսի անակնկալ վախճանումէն ետք կ'ընտրուի Տեղակալ Ամենայն Հայոց կարողիկոսութեան: Համաշխարհային Բ. Պատերազմը պատճառ կ'ըլլայ նոր կարողիկոսի ընտրութեան յապաղելուն: 1945 Յունիս 22ին, Ազգային-Եկեղեցական ժողովը գումարուելով Ս. Էշմիածնի մէջ, կ'ընտրէ զինք Գահակալ Ս. Լուսաւորչի Աթոռին եւ երկու օր ետք, Յունիս 24ի Կիրակիին կը կատարուէ իր օծումը: Այսպէս, Ներսիսյան Վեհր 16 տարիներ շարունակ հովուեց Հայոց Ս. Եկեղեցին, 7 տարի վարելով Տեղակալութեան պաշտօնը եւ մօտ տասնամեակ մը բազմելով Հայրապետական գահուն վրայ:

Ինչպէս կ'երեւի, դուռ ու դարբար չէ ունեցած Ս. Տ. Գեորգ կարողիկոսի կեանքը, համակ շարժում ու գործունէութիւն: Բոլորանուէր զոհողութեամբ երկա՛ր տարիներ նուիրուած է Հայոց Եկեղեցւոյ ծառայութեան եւ հանրային գործունէութեան, լիապէս արգարացնելով իր կոչումը, հասնելով բազմակարօտ իր ժողովուրդի կարիքներուն:

Այս հասկացողութեամբ՝ Հանգուցեալ Վեհր, իր ժամանակակիցներու խումբէն կը գտնուի, եկեղեցասիրութիւնն ու հայրենասիրութիւնը պատշաճութեամբ վերածած ըլլալու փառքին համար: Ամբողջ իր կեանքը զոհաբերեց Հայ Եկեղեցիին, որպէսզի միշտ անմար մնայ Լուսաւորչի կանքեղը Արագածի կատարին ու կարողիկէ Էշմիածնի վերել: Հաւասարապէս իր կեանքը զոհեց Հայ դասին համար, որպէսզի շինուի իր օրդիները հողագուրկ յիման ուրիշ աստիճան տակ, աշխարհագրական ալլամբժ գօտիներու տակ, չնմանին տարածակուած դալուկ եւ աւշագուրկ բոյսերու:

1932էն առիթն կը տեսնենք զինքը միշտ պատկերին վրայ, կորովի, հայրենասէր, մեծ եկեղեցական, որ իբրեւ հոգեւոր պետ, նշանաւոր եղաւ նկարագրով առաքելափայ եւ գաղափարով հոյակապ: Այնչէս խնայեց իր պայծառ իսկայն միշտ արդիւնաբերութեան համբուն մէջ դնելու: Խորունկ իմաստութեամբ մը, որ որքան Վեհափառ Հայրապետին է նոյնքան եւ ազգային ժառանգութիւն մը՝ մեր պապերէն մեզի հրիւսակուած, մեծ յաջողութեամբ կ'ըրաւ եկեղեցական եւ ազգային շահերը պաշտպանել, ի հեճուկս չար փափաքներու. գտաւ պետութեան հետ փոխադարձ հասկացողութեան եղբ մը, անսես չառնելով կայսեր բաժինը ու տալով զԱստուծոյն Աստուծոյ:

Ամենէն բախտորոշ եւ նշանաւորային օրերու միասնականութեան հերոսն է ան, իր ընկերոջ, նոյնքան լուսաւոր դժմով Հայրապետին՝ Ս. Տ. Գարեգին Յովսէփեան կարողիկոսին հետ, որոնց գերագոյն սրբութիւնը Հայոց Եկեղեցին ու Հայ ժողովուրդը եղան: Նորոգ Հանգուցեալ Հայրապետին պէտք է վերագրել Սասունցի Դաւիթ զօրասիւնի յղացումին ու մանաւանդ իրականացումին

յաջողութիւնը: Իրեն համար անմար երազ մըն էր մեր կորսնցուցած ու բռնադատուած հողերուն արդար սեփականատէր — Հայ ժողովուրդին — վերադարձուիլը: Ամենուն մտքին մէջ բարձր են տակաւին այն նիւթերը եւ բազմիցս կրկնուած դիմումները որոնք կատարուեցան Հանգուցեալ Հայրապետին կողմէ հանգամանաւոր մարդոց եւ մարմիններու, կորսուած հողերու առնչութեամբ:

Երբ իմացական կալուածին լիաբունը իր բանբարը չհասուցանեց, բաղաժանան տակնուվրայութեանց եւ դժբախտ իրադարձութեանց պէտք է վերագրել պատճառը, որ գրուեց իր ժամանակին մեծագոյն մասը: Միւս կողմէ սակայն գերազանց իմաստութեամբ մը յաջողեցաւ ապահովել պետութեան պատշաճութիւնը կրօնական, մատուցական եւ բարոյական արգասիքներուն համար, որոնք Հայց. Եկեղեցւոյ միջոցաւ կարելի դարձած են եւ կը դառնան երկար դարերէ ի վեր:

Հայրապետին անունը մեր եկեղեցական պատմութեան մէջ անմար պահելու գործ մըն էր վերջին 15ամեակին էջմիածնի Հոգեւոր ձեմարանի վերակազմութիւնն ու Հայց. Եկեղեցին նոր ուժեղով, երեսասարդ աւելնով օժտելու իր ծրագիրը զոր քեզ յաջողութեամբ պատկուցեալ, բայց բախտը քոյրասու չեղաւ իրեն վայելել տալու իր ֆրանգիան ճիշդեւուն արդիւնքը, վաղահասութենէ առնելով իր այնքան անհրաժեշտ եւ սուրբ կեանքը, Մայր Աթոռը բողբոլով սուգի մէջ:

Հոգեւոր ձեմարանի վերաբացման եւ էջմիածնի վերակազմակերպման առերեք, Հայրապետին անունը պանծացնող երեւոյթ մըն է նաեւ «էջմիածին» ամսագրի հրատարակումը, որ տեսակ մը շարունակութիւնն է երբեմնի էջմիածնի պատշտաբերք «Արարատ»-ին, որուն մէջ մօտաւորապէս տասը տարիներու ժամանակամիջոցի մը վրայ երեւցան երանաշունչ Հայրապետին խնկաբոյր եւ աղօթաբան կոնգակները, հայրենիքի եւ Հայ Եկեղեցւոյ պատշտութեամբ առնչուելու: Իմաստութեամբ եւ Մայր Աթոռը զանաւայն վայել առաջնորդութեամբ գրուած սփիւռքի մեր ցրիւ ու տառապեալ ժողովուրդին ու հովիւներուն ի մխիթարութիւն յորդորներ եւ հրա-

հանգներ: Տարուէ տարի գեղեցկացող եւ նախացող «էջմիածին» ամսագիրը, իր տարա-նական յարակից սարուածներով, օրացոյցներու եւ կրօնական ուրիշ հրատարակութեանց հետ յաղթանակ մըն էր տեսուած օրերու մէջ լոյսի նառագայր մը ինչպէս:

Այս բոլորէն վերջ, յաւերժութեան գացած Հայրապետը օժտուած էր նաեւ արուեստի նուրբ զգայնութեամբ. իբրեւ անձնական շնորհ ունէր երաժշտական բարձր հասկացողութիւն ու ազգօգոյտ աշխատանքներէ վերջ ժամանակ էր գտած դաշնաւորելու հառաձայն պատարագ:

Ունի բարոյներու հասար մը: Իր սերունդին մէջ Հոգեւոյն Գարեգին կարողիկոսէն եւս երկրորդ պերճաբան բարոյիչը նկատուած է: Իր բարոյներուն նկարագիրն է նշգրտութիւն եւ տրամաբանական սահուն գնացք:

Հիմա ոչ եւս է Ամենայն Հայոց բաղամական Հայրապետը. կորուստին ցարաւելի կը շեշտուի մասնաւորաբար ժամանակի մը մէջ երբ Եկեղեցին ու Ազգը ամենեւնի աւելի պէտք ունենին իմաստուն, հեռահայեաց, աշխատասէր, մատուցական ու կազմակերպող իր առաջնորդին:

Զուգակցութեամբ մը արդեօք Տ. Տ. Գեորգ կարողիկոսին անդամակցելի մանր կը հանդիպէր Քրիստոսի Յարութեան տօնի յաջորդ ամսուն, որպէսզի կորուստի մոմէն հետ ունենայինք նաեւ մխիթարութեան շնորհը, յուսալով որ կեանքի եւ մահուան Տէրը իր Յարութեան հետ յարուցանէ նաեւ մեր բազմակարօտ ժողովուրդին եւ Եկեղեցիին նոյնքան ազգօգոյտ եւ շինարար նոր Հայրապետ մը:

Թող Տէրը լոյստնու մէջ հանգչեցնէ իր պատշտութիւն, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գեորգ Զ. Վեհափառ Հայրապետին հոգին, Եկեղեցւոյ Սուրբ Հայրապետներուն շարքին դասելով զինքն եւ բախուր չպահէ Միածնաէջ Արարտեան Մայր Աթոռը:

ԶԱՒԷՆ ԱՐԵՂԱՅ Զ.